

Юрій ІЛЛЕНКО

Що таке кіно?

Юрій Ілленко народився 9 травня 1936 року в Черкасах. Він є кінорежисером та кінооператором, народним артистом України з 1987 року. У 1960 році закінчив ВДІК, курс Б.Волчика. З 1963 працює на Київській кіностудії художніх фільмів.

Юрій Ілленко поєднав в собі унікальне операторське бачення з талантом режисера творити справжнє кіно. Він, за визначеннями кінознавців, належить до представників так званого поетичного кіно, яке започаткував Олександр Довженко. Фільми Ілленка треба бачити, тому ми наводимо тут лише їхній перелік, який допоможе зорієнтуватися у великій спадщині митця.

Як оператор він працював над створенням фільмів: "Прощайте голуби" (1960), "Тіні забутих предків" (1965).

Режисер стрічок "Криниця для спраглих" (1965, у прокаті з 1987), "Вечір напередодні Івана Купала" (1967), "Білий птах з чорною відзнакою" (1971), "Наперекір всьому" (1972), "Мріяти та жити" (1973), "Свято печеної картоплі" (1976), "Смужка нескошених диких квітів" (1978), "Лісова пісня. Мавка" (1981), "Легенда про княгиню Ольгу" (1982), "Солом'яні дзвони" (1987), "Лебедине озеро. Зона" (1990). До речі, сам Ілленко розглядає режисера безпосереднім автором фільму. Особливо вдалими для себе митець вважав фільми, де він поєднав в собі ролі сценариста, оператора та режисера. Але така конфігурація, говорить пан Юрій, надзвичайно рідкісна. Він зняв таким чином чотири фільми: "Лебедине озеро. Зона", "Солом'яні дзвони", "Лісова пісня. Мавка", "Білий птах з чорною відзнакою".

Юрій Ілленко є також автором роману-сценарію "Агасфер. Хроніка Другого пришествя Христа", опублікованого 1994р. в 10-му числі журналу "Київ", лібретто балетів "Прометей" (1982), "Ольга" (1990), обидва – композитора Є.Станковича; спогадів про С.Параджанова в книзі "Параджанов Сергій. Злет. Трагедія. Вічність" (1994).

Від 1968 (з перервою) – завідувач кафедри кінорежисури та кінодраматургії Київського театрального інституту. У 1991 році отримав Державну премію імені Т.Г.Шевченка.

З книги Юрія Ілленка "Парадигма кіно", яка вийшла у 1999 році, і яку називають "Фільмом Фільмів у форматі Книги", "зовсім новим видом тексту", " першим підручником з кінорежисури". Одним словом, усім захопленим кіно, і просто всім вона може бути цікавою. Єдина осторога – це твір у жанрі метатексту, він не однозначний у сприйнятті, і зміст часом ховається поза словами.

ЩО Ж ТАКЕ КІНО?

Відомо, що у Мнемозини, Богині Пам'яті, було дев'ятеро дочок – всім відомих Муз. Щодо десятої, Музи Кіно, то про неї нічого не було відомо аж до ХХ століття, коли вона випірнула з небуття й запанувала серед своїх славетних сестер. З часом кіно, хоча й неохоче, все ж таки визнали мистецтвом, із застереженням, що воно є особливим, синтетичним, тобто таким, що

не має власного відокремленого художнього образу і, головне, – єдиного творця (автора) кінематографічного образу, бо образ синтетичний.

Ось як трактує це московський "Енциклопедичний КІНО-словник" 1986 року: "Виникнення кіномистецтва стало закономірним етапом в історії художньої культури людства. Маючи властивості "зримої літератури", "рухомого живопису", "кольорової музики", кіномистецтво відповідало потребі в синтетичній формі творчості, що розширює експерсивний потенціал образної виразності та підсилюючий суспільний резонанс художньої діяльності. Вбираючи драматургічні, мовні, живописно-пластичні, музичні елементи, гру акторів, кінематограф не дублює і не підміняє літературу, театр, живопис, музику, а перероблює їхній досвід відповідно до особливостей екранної творчості."

Навіть натяку нема на окремість кіномистецтва як мистецького виду. (Відсутність власності на фільм, а також несприйняття режисера як творця фільму ранить Ілленка.)

В американському "Complete FILM dictionary" 1987 року кіно поталанило більше. Цей словник розглядає кіно як відокремлену художню форму, яка досліджується в таких напрямках, як: 1) відміна кіно від драми, літератури та образотворчого мистецтва; 2) основа природи зображальних засобів – що є кіно як таке (що є феноменом кіно) та що саме маємо на екрані; 3) техніка створення кінофільму (монтаж, позиція камери, рух камери, освітлення); 4) природа різноманітних компонентів у кіно та їхній внесок у єдність кінотвору, а саме: характери (ролі), декорація, дія, колір, звук; 5) кінематографічний простір і час та їх взаємини з реальним простором і часом; 6) жанри кіно; 7) кіно і суспільство; 8) природа різних видів кіно та їхня окремість".

* * *

Про усі ці напрями можна говорити дуже багато. Наведемо лише одне судження, яке, сподіваємось, змусить задуматись.

* * *

Вім Вендерс у фільмі "The State of Things" ("Стан речей") устами персонажа, до речі, теж режисера, каже:

"Я люблю кіно за те, що це єдина справжність, теперішність. У житті нема теперішнього, воно з майбутнього відразу зникає в минулому. Лише кіно фіксує теперішній час. І назавжди його зберігає. Кіно – це суцільна теперішність."

* * *

Ще одна маленька рисочка, яка, може, додасть щось, а можливо і ні.

ЩО, ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ, ВИКОРИСТОВУЄ ЄДИНЕ КІНО ?

* * *

Власне, саме цей момент вражає кінематографіста найбільше на самому початку "Книги Буття": "Хай буде світло!" – саме з цієї команди починається будь-яка кінозйомка, зйомка кожного кадру. "Світло!" – скільки разів у житті мені самому доводилось давати той наказ. "Хай буде світло! Камера! Почали!" Хіба це не вводить нас у метафоричну теорію мистецтв, і зокрема кіно, бо з усіх мистецтв лише кіно оперує світлом як матеріалом та інструментом втілення. Світло є матеріалом виявлення, втілення в багатовимірному просторі-часі фізичної реальності та кодування тієї фізичної реальності в двомірну площину екрана.

Матеріал підготувала Леся Скорик, Дніпропетровський осередок